

Teknik og Miljø

Natura 2000-handleplan

2016 - 2021

FORSLAG

Skælskør Fjord og havet og kysten
mellem Agersø og Glænø

Natura 2000-område nr. 162

Habitatområde H143

Fuglebeskyttelsesområde F95 og F96

Forsidefoto: Strandenge ved Kobæk.

Indholdsfortegnelse

Baggrund	4
Områdebeskrivelse	5
Redegørelse for gennemførelse af seneste handleplan	6
Behov for indsatser	7
Indsatser fordelt på aktør	8
Prioritering af den forventede indsats	8
Forventede initiativer og plan for interessentinddragelse	9
Bilag 1: Resumé af offentlige lodsejeres drifts- og plejeplaner	10
Bilag 2: Indsatsprogram	11
Bilag 3: Naturtyper og arter på udpegningsgrundlag	12
Bilag 4: Kortbilag, Natura 2000-områdets afgrænsning	13

Baggrund

Naturstyrelsen har udarbejdet Natura 2000-planer for de 252 udpegede beskyttelsesområder, som indgår i den danske del af det europæiske Natura 2000-netværk. Planerne beskriver målene for det enkelte beskyttelsesområde og fastlægger de indsatser, der skal ske inden for planperioden 2016–2021. Natura 2000-planerne kan ses på Styrelsen for Vand- og Naturforvaltning's [hjemmeside](#). Her findes også basisanalyserne, som detaljeret beskriver status og trusler for de arter og naturtyper, som er udpeget for Natura 2000-områderne.

Ud fra Natura 2000-planerne har kommunerne udarbejdet kommunale handleplaner, som skal medvirke til at gennemføre Natura 2000-planerne for de enkelte områder. Denne handleplan er udarbejdet af Slagelse Kommune på grundlag af Natura 2000-plan for Natura 2000-område nr. 162 "Skælskør Fjord og havet og kysten mellem Agersø og Glænø". Handleplanen er udarbejdet på baggrund af Natura 2000-planens indsatsprogram, som er gengivet i bilag 2. De arter og naturtyper (udpegningsgrundlaget), der er udpeget for Natura 2000-området fremgår af bilag 3.

Hver kommune er ansvarlig for de dele af handleplanen, der vedrører kommunens geografiske område på land og kystnære områder. Planlægningen for de skovbevoksede, fredskovpligtige arealer varetages dog af Naturstyrelsen og gennemføres hvert 12. år. Skovhandleplaner 2010-21 gælder således fortsat. Kommunerne og Naturstyrelsen er hver især ansvarlige for, at handleplanerne gennemføres inden udgangen af år 2021.

Offentlige lodsejere, som ejer arealer i Natura 2000-område, kan vælge at gennemføre Natura 2000-planen direkte i egne drifts- og plejeplaner. Naturstyrelsen Slagelse Kommune ønsker selv at udarbejde drifts- og plejeplaner for egne arealer, og resuméer af disse planer kan ses i bilag 1.

Den lovgivningsmæssige baggrund for handleplanerne findes i miljømålsloven (lovbekendtgørelse nr. 932 af 24. september 2009 med senere ændringer), bekendtgørelse om kommunalbestyrelsernes Natura 2000-handleplaner (bekendtgørelse nr. 1603 af 15. december 2014) og bekendtgørelse om tilvejebringelse af Natura 2000-skovplanlægning (bekendtgørelse nr. 76 af 21. januar 2014).

Den kommunale handleplan skal ifølge lovgivningen indeholde:

- En prioritering af kommunalbestyrelsens forventede forvaltningsindsats i planperioden på baggrund af en opgørelse af behovet for konkrete forvaltningstiltag
- De forventede initiativer, som kommunalbestyrelsen vil tage for at gennemføre Natura 2000-planen, herunder en plan for interessentinddragelse.
- En oversigt over fordelingen af indsatsen mellem kommunale myndigheder, Miljø- og Fødevarerministeriet og offentlige lodsejere.
- En redegørelse for gennemførelsen af handleplanen for den forudgående 6 års periode, der gør det muligt at vurdere, i hvilket omfang Natura 2000-planen for den forudgående periode er gennemført.

Handleplanen skal være så konkret, at dens gennemførelse kan vurderes. Dog må handleplanen ikke foregribe det præcise indhold af de aftaler eller afgørelser, der træffes i forhold til den enkelte lodsejer i forbindelse med gennemførelsen af handleplanen.

De kommunale handleplaner skal i samspil med vandplanlægningen realisere Natura 2000-planen, for så vidt angår vandbehov for de naturtyper, som er direkte afhængige af et vandøkosystem. Natura 2000-planens mål om forbedret vandkvalitet i større søer, vandløb, fjorde og kystvande realiseres gennem indsatsen i vandplanlægningen, og skal ikke indgå i de kommunale Natura 2000-handleplaner.

Den kommunale Natura 2000-handleplan er som udgangspunkt omfattet af krav om miljøvurdering i henhold til lov om miljøvurdering af planer og programmer (lovbekendtgørelse nr. 936 af 24. september 2009). For samtlige statslige Natura 2000-planer er der foretaget en strategisk miljøvurdering. Handleplanerne har et indhold, der ikke adskiller sig fra de oplysninger, som allerede er givet i de miljøvurderede Natura 2000-planer. Da handleplanen ikke sætter nye rammer for fremtidige anlægstilladelser eller yderligere vil kunne påvirke internationalt udpegede naturbeskyttelsesområder væsentligt, er det kommunens vurdering, at der ikke er behov for en fornyet miljøvurdering.

Områdebeskrivelse

Natura 2000-område nr. 162 strækker sig fra Kobæk Strand ved Skælskør til Klinteby Klint øst for Bisserup. Området omfatter desuden Agersø og Omø og et betydeligt havareal. Områdets afgrænsning ses på bilag 4. Områdets samlede areal er 18.500 ha, hvoraf landarealet udgør ca. 4.500 ha. Blot 29 ha inden for området er statsejet. Mod vest er der en fælles grænse med den marine del af Natura 2000-område nr. 116, Centrale Storebælt og Vresen. Udpegningsgrundlaget fremgår af bilag 3.

Kyststrækningen er meget særpræget med laguner og nor afsnøret af øer, fed og større sandaflejringer. Dertil kommer brakvandsfjorden og det næsten ferske nor ved Skælskør samt det inddæmmede område, der danner Borreby Mose.

En stor del af det marine område er forholdsvist lavvandet og derfor vigtigt for mange havfugle, der lever af bunddyr. Langs kysten findes udbredte strandenge og naturtyper som grå/grøn klit, surt overdrev og klithede. Her findes mange sjældnere plantearter som strand-loppeurt, strand-nellike og tangurt.

Strandengene tjener som yngle- og rasteområde for et rigt fugleliv, og bl.a. klyde yngler i et betydeligt antal flere steder i området. Her findes også vigtige yngleområder for bl.a. dværgterne og havterne. Rørhøgen findes ynglende mange steder i rørskovene.

Klokkefrø er forsvundet fra de fleste af sine tidligere levesteder i Danmark, men har overlevet med en bestand på Agersø. Efter omkring 30 års fravær er klokkefrø nu genudsat på Glænø og ved Stignæs.

I Fredskov på Glænø findes der naturlige bevoksninger af vintereg med underskov af bl.a. tarmvrid-røn. Vinteregeskov er meget sjælden i Østdanmark, hvor den ellers kun kendes fra Ulvshale på Møn og fra Bornholm.

En supplerende områdebeskrivelse findes i basisanalysen for Natura 2000-området.

Græssede strandenge ved Holsteinborg Nor

Klyde yngler i betydelig antal i Natura 2000-området (Foto: Knud H Larsen).

Redegørelse for gennemførelse af seneste handleplan

De kommunale handleplaner for første planperiode har været gældende siden udgangen af 2012. Der er i den mellemliggende perioden arbejdet for at gennemføre den indsats, der blev beskrevet i Natura 2000-handleplanen for planperioden 2010-2015.

Nedenstående tabeller viser en oversigt over de realiserede, påbegyndte og planlagte projekter inden for Natura 2000-området.

Tablet 1. Følgende projekter er finansieret via kommunernes egne midler eller DUT-midler samt midler fra Natur- og Miljøpuljen eller jagttegnsmidler:

Slagelse Kommune	Indsats	Kommunalt ejet	Privatejet
	Udvidelse af levesteder for klokkefrø (hegning/afgræsning)		59,3 ha
	Etablering/oprensning af vandhuller for klokkefrø		27 lokaliteter
	Udsætning af klokkefrø på Agersø, Glænø og Stignæs 2011-2015		17 lokaliteter
	Etablering/oprensning af vandhuller for bilag IV-padder, grønbroget tudse, strandtudse og stor vandsalamander		14 lokaliteter
	Forbedring af levesteder for bilag II og IV-padder (stor vandsalamander, grønbroget tudse, strandtudse) samt engfugle. Hegning og afgræsning.		87 ha
	Pleje af habitatnatur	3,3 ha	8 ha
	Teknisk forundersøgelse for naturlig hydrologi, Mosen Omø (finansieret via Landdistriktsmidler).		43 ha

Behov for indsatser

De konkrete mål for indsatsen fremgår af den statslige Natura 2000-plan for Natura 2000-område nr. 162 "Skælskør Fjord og havet og kysten mellem Agersø og Glænø". Af indsatsprogrammet fremgår retningslinjer for den indsats, der skal være fokus på i planperioden 2016-21 (se bilag 2). På baggrund af disse retningslinjer er nedenstående forvaltningstiltag beskrevet.

Lysåbne naturtyper

Tilstanden af de lysåbne naturtyper skal især sikres eller forbedres ved afgræsning og høslæt. De statslige Natura 2000-støtteordninger er det primære værktøj, der er til rådighed for at sikre denne indsats.

I Natura område nr. 162 findes i alt ca. 770 ha lysåben habitatnatur som strandeng, grågrøn klit og surt overdrev der potentielt er egnede til græsning eller høslæt. Naturtyper som forklit, hvid klit, kystklint og hængesæk er ikke medregnet. Af disse blev der i juni 2016 udbetalt støtte fra NaturErhvervstyrelsen til pleje på 530 ha. Dermed er der fortsat ca. 240 ha lysåben natur, hvor der ikke hjemhentes støtte. Slagelse Kommune vil i planperioden 2016-21 have fokus på, at sikre afgræsning eller slæt på disse arealer i det omfang, arealerne er velegnede til denne form for pleje. Fokus vil være på større driftsenheder og/eller særlig værdifuld natur herunder naturtypen surt overdrev. Ud fra et skøn vurderes det realistisk at der kan opnås græsning eller slæt på ca. halvdelen af disse arealer dvs. ca. 120 ha. Indsatsen fra kommunens side vil hovedsageligt være faciliterende i form af information til lodsejere om støttemuligheder.

Fra medlemmer af Slagelse Kommunes Natursamråd er der fremsat forslag om, at man ser på muligheden for alternative græsningsdyr som gæs, får frilandsgrise m.m. og muligheden for afsætning til lokale aktører. Natursamrådet vil blive inddraget i sådanne overvejelser i forbindelse med konkrete projekter, hvis det er i overensstemmelse med beskyttelsesinteresserne.

Der iværksættes en bekæmpelse af invasive arter på naturtypen grå/grøn klit med fokus på arealer med en forekomst på over 10 %.

Klokkefrø

Indsatsen for klokkefrø i første planperiode har været omfattende (se tabel 1). Slagelse Kommune vurderer, at en yderligere indsats i perioden 2016-21 er nødvendig for at sikre gunstig bevaringsstatus for klokkefrø. Skønsmæssigt vurderes det, at anlæggelse/oprensning af 10-20 vandhuller og ekstensivering af ca. 10-20 ha agerjord vil kunne bidrage væsentligt til sikring af gunstig bevaringsstatus for arten. Vurderingen er desuden, at supplerende udsætninger af klokkefrø på Glænø, Stignæs og evt. Agersø kan være af afgørende betydning for artens status. Yderligere afgræsning og høslæt som nævnt ovenfor, vil yderligere kunne begunstige klokkefrøen.

Fuglearter

Tilstanden af levestederne for almindelig ryle, rørdrum, havterne, splitterne og dværgterne forbedres således at de kortlagte levesteder får en god naturtilstand i overensstemmelse med arternes krav til ynglelokalitet.

Tilstanden af levestederne for klydeforbedres således at 75 % af de kortlagte levesteder får en god naturtilstand i overensstemmelse med arternes krav til ynglelokalitet.

Afgræsning og høslæt som ovenfor nævnt forventes at kunne bidrage til at sikre fuglearternes levesteder. Frahegning af vigtige ynglearealer for f.eks. terner vil blive overvejet.

Bekæmpelse af prædatorer som sølvmåge og ræv vil blive overvejet på aktuelle lokaliteter i tæt samarbejde med Naturstyrelsen og andre interessenter.

EU LIFE:

Slagelse Kommune har i 2014 truffet beslutning om at indgå i et LIFE projekt (Semiaquatic-LIFE), som skal gavne vilkårene for en række af de padder og fugle, der er udpeget for Natura 2000-området. Projekterne gennemføres 2016-20.

Tabel 2. Behov for forvaltningstiltag for naturtyperne*

Forventede forvaltningstiltag og metoder		Skøn over behov:		
		Igangværende indsats	Ny indsats	Samlet behov for indsats
Lysåbne naturtyper*				
	Forbedring af hydrologi		43 ha	43 ha
	Græsning eller høslæt	530 ha (note 1)	120 ha	650 ha
	Bekæmpelse af invasive arter		Ca. 2 ha	Ca. 2 ha
Skovnaturtyper uden fredskovspligt*	Skovnaturtypebevarende drift og pleje			
	Urørt skov			
	Forbedring af hydrologi			
Skovnaturtyper med fredskovspligt**	Udvidelse af vinteregeskov	3-6 ha		
	Forbedring af hydrologi i skov	1-2 ha		
	Skovnaturtypebevarende drift og pleje	42 ha		

* Omfatter ikke offentlige arealer, hvor ejeren gennemfører Natura 2000-planen i egne drifts- og plejeplaner. Se bilag 1.

** Indsatsen videreføres fra sidste planperiode da de vedtagende skovhandleplaner gælder i 12 år, dvs. perioden 2010-2021.

Note 1: Sum af arealer med indgåede aftaler (24.6.2016) NERV på lysåben habitatnaturtyper i N162.

Tabel 3. Behov for forvaltningstiltag for arter udover indsats for naturtyper*

Forventede forvaltningstiltag og metoder	Skøn over behov:		
	Igangværende eller afsluttet indsats	Ny indsats	Samlet behov for indsats
Restaurering eller anlæg af vandhuller	27 lokaliteter	10-20 lokaliteter	37-47 lokaliteter
Udsætning af klokkefrø	17 lokaliteter	5 lokaliteter	22 lokaliteter
Udvidelse af levesteder for klokkefrø	Ca. 60 ha	10-20 ha	Ca. 70-80 ha
Bekæmpelse af prædatorer	0 ha	2 ha	2 ha
Frahegning af kreaturer (for terner)		2 ha	2 ha

* Omfatter ikke offentlige arealer, hvor ejeren gennemfører Natura 2000-planen i egne drifts- og plejeplaner. Se bilag 1.

Indsats fordeling på aktør

Det vurderes, at der ikke er behov for en fordeling af indsatserne på aktører for de enkelte retningslinjer i Natura 2000-planens indsatsprogram.

Prioritering af den forventede indsats

Slagelse Kommune prioriterer følgende indsats i planperioden 2016-2021:

- en indsats for lysåbne naturtyper med fokus på større driftsenheder og/eller særlig værdifuld natur herunder naturtypen surt overdrev.
- en indsats, som skal sikre og forbedre levestederne for almindelig ryle, rørdrum, havterne, splitterne og dværgterne således at de kortlagte levesteder får en god naturtilstand i overensstemmelse med arternes krav til ynglelokalitet.
- en indsats, som skal sikre og forbedre tilstanden af levestederne for klyde, således at 75 % af de kortlagte levesteder får en god naturtilstand i overensstemmelse med arternes krav til ynglelokalitet.

- bekæmpelse af invasive arter på naturtypen grå/grøn klit med fokus på arealer med en forekomst på over 10 %.
- en fortsættelse af indsatsen for klokkefrø, som blev påbegyndt i første planperiode.

Det er Slagelse Kommunes hensigt at planlægge og gennemføre indsatsen som vist i tabel 4. Kommunen sikrer en række initiativer for at inddrage lodsejere og andre interessenter i projekterne. Slagelse Kommunes Natursamråd spiller en central rolle i den forbindelse.

Forventede initiativer og plan for interessentinddragelse

Det er Slagelse Kommunes hensigt at planlægge og gennemføre indsatsen som vist i tabel 4.

Tabel 4. Prioritering, forventede initiativer og interessentinddragelse

Slagelse Kommune	2017	2018	2019	2020	2021
Generel naturpleje for naturtyper og arter					
Identificering af store og/eller særligt værdifulde naturarealer herunder surt overdrev, hvor pleje ikke finder sted	x	x			
Formidling og facilitering ved støttemuligheder for rydning, afgræsning og hegning, herunder kontakt til de relevante lodsejere	x	x	x	x	x
Bekæmpelse af invasive arter					
Kortlægning af invasive arter på grå/grøn klit	x	x			
Dialog med interessenter om bekæmpelse	x	x	x	x	x
Bekæmpelse af invasive arter på grå/grøn klit		x	x	x	x
Indsats for klokkefrø					
Planlægning af anlæggelse af vandhuller og udvidelse af levesteder for klokkefrø, herunder inddragelse af interessanter	x	x	x		
Udførsel vandhuller/arealer klokkefrø		x	x	x	x
Udsætninger klokkefrø	x	x			
Levesteder for fugle					
Vurderinger og beskrivelse af kortlagte levesteder for fugle, herunder naturtilstand, prædatorer og forstyrrelser	x	x			
Dialog med Naturstyrelsen og interessenter om indsats for kortlagte levesteder for fugle		x	x		
Indsats for kortlagte levesteder for fugle		x	x	x	x
Andet					
Møder med Natursamråd om konkrete projekter og status for handleplan	x	x	x	x	x

Projekterne gennemføres ved frivillige aftaler. Kommunen vil i hvert enkelt tilfælde sørge for, at relevante interessenter bliver inddraget.

Bilag 1: Resumé af offentlige lodsejeres drifts- og plejeplaner

Slagelse Kommune

Resumé af græsningsaftale mellem Slagelse Kommune og dyreholder for strandeng og tidvis våd eng ved Bisserup matrikel nr. 36 ft, Bisserup By, Holsteinborg.

- Afgræsning af arealerne sker med henblik på naturpleje.
- Der må kun afgræsses med kvæg.
- Der må ikke tilskudsføres på nær 7 dage efterudsætning og 10 dage før hjemtagning. Restfoder må ikke efterlades på arealet.
- Der må ikke gødskes eller anvendes kemiske bekæmpelsesmidler på arealet.
- Arealet må ikke omlægges eller på anden måde jordbearbejdes.
- Der må ikke kalkes, vandes, deponeres slam eller affald på arealet.
- Arealet må ikke drænes eller på anden måde afvandes.

Naturstyrelsen

Resumé af plejeplan for Naturstyrelsens arealer i Natura 2000-område N162.

Resumé modtages fra Naturstyrelsen senest januar 2017 og bliver medtaget i den endelige handleplan

Bilag 2: Indsatsprogram

Følgende retningslinjer fremgår af den statslige Natura 2000-plan for område N162.

Generelle retningslinjer

- Myndighederne tager i deres administration af lovgivningen og deres forvaltning udgangspunkt i målsætningen for det enkelte Natura 2000-område og sikrer dermed en grundlæggende beskyttelse af udpegningsgrundlaget.
- Der arbejdes for at sikre de lysåbne terrestriske naturtyper en hensigtsmæssig hydrologi, drift og pleje.
- Der arbejdes for at sikre egnede levesteder for områdets arter.
- Der arbejdes på at opnå størst mulig naturmæssig robusthed og sammenhæng i områdets natur ved at sikre større driftsenheder af lysåbne naturtyper.
- Hydrologiprojekter finansieret via landdistriktsprogrammet, igangsatte Life-projekter og udvidelse/sikring af levesteder fra Natura 2000-planen 2010-15 afsluttes.
- For skovnaturtyper skal sikres en skovnaturtypebevarende drift og pleje. I særlige tilfælde kan permanent ophør af drift (urørt skov) være nødvendig for at opfylde direktivforpligtelsen.
- Indsatser gennemført i 1. planperiode vedligeholdes, f.eks. ved genrydning af arealer, hvor der tidligere har været gennemført en Natura 2000-indsats.

Område specifikke retningslinjer

- Tilstanden af levestederne for almindelig ryle og rørdrum forbedres, således at de kortlagte levesteder får en god naturtilstand i overensstemmelse med arternes krav til ynglelokalitet.
- Tilstanden af levestederne for havterne, splitterne og dværgterne forbedres, således at de kortlagte levesteder får en god naturtilstand i overensstemmelse med arternes krav til ynglelokalitet.
- Tilstanden af levestederne for klyde forbedres, således at 75 % af de kortlagte levesteder får en god naturtilstand i overensstemmelse med arternes krav til ynglelokalitet.
- Der iværksættes en bekæmpelse af invasive arter på naturtypen grå/grøn klit med fokus på arealer med en forekomst på over 10 %.
- Kommunen og offentlige lodsejere skal være særlig opmærksomme på surt overdrev samt almindelig ryle, split

Bilag 3: Naturtyper og arter på udpegningsgrundlag

Habitatområde nr. H143

EU-kode	Artet og naturtyper (*:angiver prioriteret naturtype)
1166	Stor vandsalamander (<i>Triturus cristatus cristatus</i>)
1188	Klokkefrø (<i>Bombina bombina</i>)
1110	Sandbanker med lavvandet vedvarende dække af havvand
1140	Mudder- og sandflader blottet ved ebbe
1150	* Kystlaguner og strandsøer
1160	Større lavvandede bugter og vige
1170	Rev
1220	Flerårig vegetation på stenede strande
1230	Klinter eller klipper ved kysten
1310	Vegetation af kveller eller andre enårige strandplanter, der koloniserer mudder og sand
1330	Strandenge
2110	Forstrand og begyndende klitdannelser
2120	Hvide klitter og vandremiler
2130	* Stabile kystklitter med urteagtig vegetation (grå klit og grønsværklit)
2140	* Kystklitter med dværgbuskvegetation (klithede)
3130	Ret næringsfattige søer og vandhuller med små amfibiske planter ved bredden
3140	Kalkrige søer og vandhuller med kransålgler
3150	Næringsrige søer og vandhuller med flydeplanter eller store vandaks
3160	Brunvandede søer og vandhuller
3260	Vandløb med vandplanter
4030	Tørre dværgbusksamfund (heder)
6210	Overdrev og krat på mere eller mindre kalkholdig bund (* vigtige orkidélokalteter)
6230	* Artsrige overdrev eller græsheder på mere eller mindre sur bund
6410	Tidvis våde enge på mager eller kalkrig bund, ofte med blåtop
6430	Bræmmer med høje urter langs vandløb eller skyggende skovbryn
7140	Hængesæk og andre kærersamfund dannet flydende i vand
9110	Bøgeskove på morbund uden kristtorn
9130	Bøgeskove på muldbund
9160	Egeskove og blandskove på mere eller mindre rig jordbund
9170	Vinteregeskove i østlige (subkontinentale) egne
91E0	* Elle- og askeskove ved vandløb, søer og væld

Fuglebeskyttelsesområde F95

Art	Ynglefugl	Trækfugl
Rørhøg	x	
Sangsvane		x
Grågås		x
Troldand		x
Blishøne		x

Fuglebeskyttelsesområde F96

Art	Ynglefugl	Trækfugl
Rørdrum	x	
Knopsvane		x
Sangsvane		x
Sædgås		x
Grågås		x
Bramgås		x
Skeand		x
Edderfugl		x
Fløjlsand		x
Havørn		x
Rørhøg	x	
Klyde	x	
Almindelig ryle	x	
Splitterne	x	
Havterne	x	
Dværgterne	x	
Mosehornugle	x	x

Bilag 4: Kortbilag, afgrænsning af Natura 2000- området

Natura 2000-områdets afgrænsning (sort afgrænsning). Natura 2000-området består af habitatområde H143 (grøn afgrænsning) og fuglebeskyttelsesområderne F95 og F96 (blå farve). Andre Natura 2000-områder er vist med sort afgrænsning (N116 og N170). (Kopi af kort fra basisanalysen).

Slagelse Kommune
Teknik og Miljø
Natur, Vej og Trafik
Dahlsvej 3
4220 Korsør

www.slagelse.dk

September 2016
Redaktion: Knud Henrik Larsen, Naturgruppen
Design: Teknik og Miljø/NFN
Tryk: Slagelse Kommune

